

ОБЛІК І АУДИТ

УДК 657.6:336.228

Михайло ЛУЧКО, Анастасія ЗІНКЕВИЧ

АУДИТ ПОДАТКІВ І ПЛАТЕЖІВ У КОНТЕКСТІ ОПТИМІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Висвітлено роль податкових платежів у формуванні доходів Державного бюджету України. Обґрунтовано вплив аудиту податків і платежів на ефективність діяльності підприємства. Доведено важливість процедур внутрішнього податкового аудиту задля оптимізації фінансової політики підприємства. Наведено визначення податкової оптимізації та побудовано структурно-логічну схему підвищення рівня ефективності оподаткування на підприємстві. Акцентовано, що результативне управління податковими зобов'язаннями передбачає формування системи податкового планування або здійснення функцій з встановлення податкової дисципліни у межах комплексного управління. Зазначено, що в контексті цього систематизовано чинники, що впливають на якість аудиту податків і платежів у процесі оцінювання фінансового стану суб'єктів господарювання. Вказано, що до них належать такі: рівень кваліфікації аудиторів; залучення різного роду висококваліфікованих спеціалістів; незалежність і конфіденційність в аудиторській оцінці; висока мобільність; накопичений досвід у роботі з фінансовою звітністю; рівень відповідальності. Запропоновано концепти удосконалення системи аудиту податків і платежів в Україні в контексті забезпечення ефективного податкового менеджменту на підприємстві. Доведено, що мінімізації податкових ризиків у підприємницькій діяльності сприятиме своєчасний аудит податків і платежів, який буде націлюватися на оптимізацію податкової та облікової політики підприємства з урахуванням актуальних змін законодавчого регулювання та новацій аудиторської діяльності зарубіжних країн.

Ключові слова: *аудит податків і платежів, податкове планування, облік податкових зобов'язань, податкова оптимізація, внутрішній контроль, аудиторська діяльність, податковий менеджмент, підприємництво.*

JEL: H21, M42.

Постановка проблеми. Сучасний динамічний етап економічного розвитку національної економіки України потребує покращення фінансового і ресурсного забезпечення діяльності національних підприємств, підтримання соціально-

---

© Михайло Лучко, Анастасія Зінкевич, 2019.

економічної стабільності та ефективності їх функціонування. Про сприятливе фінансове становище і платоспроможність підприємств свідчить здатність вчасно погашати заборгованість перед іншими підприємствами-контрагентами, фінансовими установами, фіскальними органами.

Нині існує багато проблем, з якими зустрічаються вітчизняні підприємства у процесі здійснення фінансово-господарської діяльності. Зокрема, це – неузгодженість окремих положень нормативно-правових актів у частині регулювання податкових відносин, недосконалість нормативно-правового регулювання застосування податкових пільг суб'єктами господарювання, несвоєчасне погашення підприємствами своїх зобов'язань перед державними фіскальними органами, ухилення від сплати податків та зборів до державного бюджету, недосконалість системи відшкодування ПДВ, неузгодженість податкового законодавства в питаннях методики складання й порядку звітування підприємств тощо [1]. Поряд з цим важливо наголосити на тому, що ефективність підприємницької діяльності безпосередньо залежить від якості, повноти, своєчасності та прогресивності здійснення аудиту податків і платежів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням питань обліку та контролю розрахунків за податками і зборами займалися видатні вітчизняні науковці, а саме: М. Т. Білуха, Ф. Ф. Бутинець, Н. І. Гура, Б. В. Костюк, Р. Р. Кулик, Т. О. Матвієнко, В. М. Мельник, Є. В. Мних, О. М. Петрук, І. Є. Риженко, І. Ю. Шмичкова та ін. Серед іноземних учених варто виокремити Д. Л. Волкова, К. Ісу, Р. Г. Каспіну, М. Р. Метьюса, Л. М. Нікуліну, Л. В. Попову, Дж. Поупа, Е. С. Хендріксена. Вони розробили методичні та організаційні засади бухгалтерського обліку, фінансової звітності розрахунків за податками і зборами, обґрунтували процедури аудиту виконання податкових зобов'язань підприємствами.

Однак залишається ще багато проблем, які потребують подальшого дослідження та науково-практичного збагачення. Зокрема, мова йде про аналіз сучасного стану господарської діяльності підприємств з метою перевірки правомірності та правильності здійснення операцій з оподаткування в контексті підвищення фінансової ефективності. Необхідно також дослідити положення певних нормативно-правових актів у частині регулювання бюджетно-податкових відносин, ведення обліку і формування податкової звітності, використання методик податкової оптимізації діяльності підприємства. Особливого значення ці питання набувають в умовах імплементації фіскальних реформ, динамізму в обліковій політиці підприємств, наближення українських нормативів оподаткування до європейського рівня, пошуку додаткових фінансових можливостей розвитку підприємства.

Мета статті полягає в обґрунтуванні науково-теоретичних концептів податкової оптимізації діяльності підприємства на базі ефективного здійснення аудиту податків і платежів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні відбуваються значні зміни в податковому й обліковому законодавстві, нормативно-правових актах та інструктивних документах, які регламентують питання розрахунків за податками та платежами. Окрім того, існують численні недоліки й суперечливі питання щодо порядку визначення податкових зобов'язань, облікового відображення податків і зборів, які в сукупності негативно позначаються на результатах діяльності суб'єктів

господарювання та фіскальних органів. Це все зумовлює актуальність пошуку більш ефективних напрямів облікового відображення податків і платежів, методів їх обчислення, способів податкової оптимізації за рахунок процедур аудиту.

Одним з основних загальнодержавних непрямих податків, що останніми роками забезпечує стабільність надходження грошових коштів до Державного бюджету України, є податок на додану вартість (майже третина податкових надходжень). Його адміністрування здійснюється у вигляді надбавки до ціни продукції (робіт/послуг) і сплачується споживачами, але його облік і перерахування до Державного бюджету здійснює продавець [2].

На підприємствах в Україні особливе місце відводять саме визначенню розмірів податкового кредиту та податкового зобов'язання, а також обліку розрахунків із бюджетом за податком на додану вартість, який залежить насамперед від форми обліку й організації роботи бухгалтерської служби підприємства.

Як свідчить практика вітчизняних підприємств, для бухгалтера основна проблема податку на додану вартість полягає в його обліковому відображенні в системі рахунків. Так, розглядаючи методику обліку та звітності з ПДВ, потрібно зазначити, що, відповідно до чинного податкового законодавства України, в обліку й звітності з ПДВ обрано найскладніший підхід щодо обліку податкових зобов'язань та податкового кредиту з ПДВ. Він полягає в поєднанні системного бухгалтерського обліку та несистемного податкового обліку за допомогою визначення доходів одночасно двома способами [3].

Водночас недосконалість системи обліку розрахунків із бюджетом за ПДВ призводить до існування фактів зловживань із боку як підприємств, так і фіскальних органів.

Така ситуація зумовлює необхідність пошуку реальних і дієвих способів удосконалення обліку податкових платежів у контексті методик розрахунків первинного та аналітичного обліку.

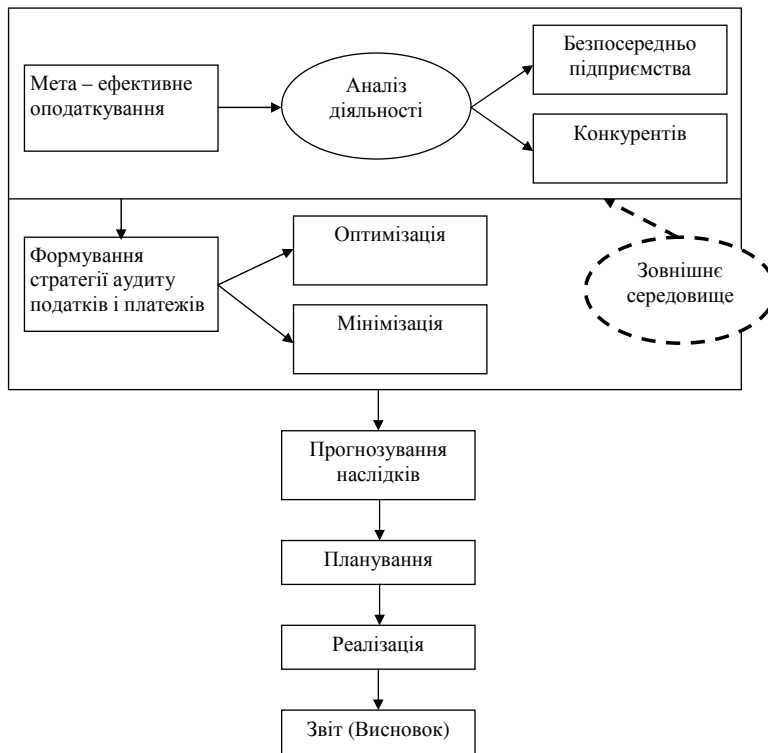
Важливим джерелом інформації про діяльність підприємств є система бухгалтерського обліку, що містить дані про фінансово-господарські операції суб'єктів підприємницької діяльності, стан активів, визнання та погашення заборгованості, а також принципи облікової політики та складання звітності. З метою контролю та підвищення ефективності функціонування підприємств керівництво створює та організовує роботу служби внутрішнього аудиту і контролю.

До її функцій входить: відстеження стану розрахунків підприємства, перевірка правильності визначення об'єктів оподаткування, нарахування та сплати податків, правомірності застосування податкових пільг та запобігання необґрунтованих перевищень податкових зобов'язань, що можуть призвести до додаткових фінансових витрат у вигляді штрафних санкцій та пені.

Ефективність організації та здійснення внутрішнього аудиту податків і платежів здійснює безпосередній вплив на податкову оптимізацію підприємства.

Податкова оптимізація полягає в зниженні податкових зобов'язань для досягнення оптимального рівня податкового навантаження, при цьому не збільшуючи податкові ризики, шляхом цілеспрямованих правомірних дій платника податків.

Структурно-логічна модель збільшення ефективності оподаткування відображена на рис. 1.

Рис. 1. Структурно-логічна схема підвищення ефективності оподаткування на підприємстві [4; 5]

Збільшення економічної ефективності можливо реалізувати через зниження часових та грошових витрат на ведення обліку, виявлення помилок у податковому обліку, підвищення кваліфікації працівників щодо оподаткування. Оптимізація може здійснюватися за певним податком або для діяльності фірми загалом. Стратегія податкової оптимізації вирішує такі завдання:

- забезпечення стійкого розвитку та фінансової безпеки на довгостроковий період;
- отримання додаткових конкурентних переваг;
- формування іміджу добропорядного платника податків, який є надійним партнером для інвесторів.

Поряд з цим слід зазначити, що достовірну інформацію про стан системи обліку та звітності можуть дати результати перевірки, яка здійснюється незалежними зовнішніми органами – аудиторами та аудиторськими фірмами [5, с. 17]. В процесі аудиту насамперед вони перевіряють систему внутрішнього контролю, а потім – систему обліку розрахунків з бюджетом, податкову та фінансову звітність. Тому при прийнятті управлінських рішень менеджери мають керуватися висновками аудиторів, які дають повну та вичерпну інформацію про господарську діяльність переробних підприємств. Крім того, за результатами аудиту можна визначити доцільність функціонування служби внутрішнього контролю. Діяльність сучасних підприємств

спрямована на максимізацію прибутку, тому завдання менеджерів полягає у виборі однієї з двох існуючих альтернатив – створювати та фінансувати роботу служби внутрішнього контролю чи залучати до перевірки зовнішніх експертів [6].

Процес прийняття управлінських рішень за результатами бухгалтерського обліку, внутрішнього контролю та аудиту податків і платежів в контексті оптимізації оподаткування підприємства відображений на рис. 2.

Ефективне управління податковими зобов'язаннями передбачає формування системи податкового планування або здійснення функцій з встановлення податкової дисципліни у межах комплексного управління переробним підприємством. У вітчизняній теорії та практиці організації господарської діяльності відсутні чітко визначені критерії, відповідно до яких має прийматися рішення щодо організації системи податкового менеджменту на підприємстві переробної промисловості. Тому керівництво підприємства має самостійно визначити, який з двох альтернативних варіантів обрати: створити окремий підрозділ податкового менеджменту або призначити відповідальних осіб щодо здійснення управління станом розрахунків з бюджетом. Помилкове обрання одного з двох варіантів може призвести до значних фінансових втрат та зниження ефективності діяльності підприємства загалом [7].

Рис. 2. Структурно-логічна схема управлінських рішень за результатами аудиту зобов'язань за податками і зборами [6]

Отже, метою внутрішнього контрольного процесу щодо нарахування та сплати податків є встановлення достовірності первинних даних стосовно наявності зобов'язань перед бюджетом, повноти і своєчасності відображення даних у зведених документах

та облікових регістрах, правильність ведення обліку зобов'язань перед бюджетом і позабюджетними фондами та його відповідність обліковій політиці підприємства, національним стандартам бухгалтерського обліку, реальності наявних зобов'язань, законності й доцільності проведених розрахунків, достовірності відображення стану зобов'язань у звітності господарюючого суб'єкта.

Ускладнює проведення податкового аудиту податків і платежів те, що останнім часом досить часто відбуваються зміни в податковому законодавстві, тому, здійснюючи податкову перевірку компанії за звітний період, слід ураховувати всі зміни, що відбулися за відповідний період.

У процесі проведення аудиту податків і платежів компанія-аудитор намагається вирішити всі питання, пов'язані з оптимізацією та плануванням оподаткування саме з дотриманням інтересів замовника. При цьому аудит податків і платежів має на меті здійснення ретельного контролю з приводу грамотності й обґрунтованого розрахунку та сплати податків і зборів, правильного використання пільг компанії з оподаткування, точного відбиття в податковій звітності різних операцій (які нерідко не прописуються в законодавстві). Крім цього, у податкового аудиту податків і платежів ретельно перевіряється відповідність складених податкових декларацій діючому податковому законодавству [8, с. 37].

Стабільне фінансове становище будь-якого підприємства тісно пов'язане з величиною його податкових зобов'язань та істотністю податкових ризиків, що підкреслює зростання ролі податкового аудиту. Саме на податковий аудит керівництво покладає завдання одержання повної, достовірної та об'єктивної інформації про правильність вирахування податкових зобов'язань відповідно до норм податкового законодавства, від чого відповідно нерідко залежить функціонування і розвиток організації [9].

Одним із напрямів вирішення цієї проблеми є залучення аудиторських фірм до процесу оцінювання фінансового стану суб'єктів господарювання. На користь такого підходу вказує низка вагомих аргументів [10]:

- достатньо висока кваліфікація аудиторів;
- щорічне обов'язкове підвищення їх кваліфікації;
- можливість залучення різного роду висококваліфікованих спеціалістів;
- незалежність і конфіденційність в оцінці;
- висока мобільність;
- накопичений досвід у роботі з фінансовою звітністю;
- рівень відповідальності.
- «погляд зі сторони».

Розглянемо більш детально кожен з вищеназваних аргументів.

1. Професійний рівень незалежного аудитора підтверджується відповідним сертифікатом, для отримання якого необхідно здати іспит на кваліфікаційну придатність. Обсяг іспиту охоплює практично все коло питань господарської діяльності підприємств і включає в себе такі напрями знань: бухгалтерський та управлінський облік, основи фінансового управління, оподаткування, правові основи підприємницької діяльності, інформаційні системи бухгалтерського обліку, аудит та інші.

2. Аудитори зобов'язані відповідно до нормативно-правових документів щорічно проходити підвищення кваліфікації, яке завершується тестуванням на предмет кваліфікаційної придатності.

3. Аудиторська фірма на договірних умовах має можливість залучати до перевірок висококваліфікованих вузькопрофільних спеціалістів (програмістів, технологів, юристів, маркетологів та інших фахівців), що значно підвищує результативність її роботи.

4. Кодекс етики аудитора передбачає першочергове дотримання принципу незалежності та конфіденційності, що є основою його професійної діяльності.

5. Аудиторська фірма має можливість надавати кваліфікаційну допомогу підприємствам у будь-який час, за власним бажанням клієнта.

6. Специфіка проведення аудиту передбачає накопичення досвіду роботи із фінансовою звітністю суб'єктів господарювання.

7. Аудитор згідно із Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» несе зумовлену у договорі відповідальність (в тому числі й матеріальну) за надані рекомендації та достовірність висновку.

8. Працівники аудиторської фірми мають можливість неупереджено проводити порівняльний аналіз і оцінювати дійсний фінансовий стан підприємства та його перспективи.

Аргументом на користь залучення аудиторських фірм до оцінювання фінансового стану підприємств є також те, що у сучасних умовах господарювання не можна підходити буквально до аналізу їх фінансового стану, оскільки широко відомо, що суб'єкти господарювання не завжди відображають реальну картину фінансово-господарської діяльності. Аудиторська ж фірма перед оцінюванням фінансового стану суб'єкта господарювання має можливість і відповідний досвід пересвідчитися в достовірності й об'єктивності даних, відображених у звітності, і вже після такої перевірки приступити безпосередньо до процесу оцінювання.

На думку таких зарубіжних фахівців, як К. Іса та Дж. Поуп [11, с. 50], аудитори, що здійснюють перевірку правильності визначення податків і платежів, відіграють ключову роль для платників податків у більшості країн світу. Поряд з головною їх місією – пошук помилок у податковій та (чи) фінансовій звітності, вони виконують значну роль у спонуканні податкових органів до надання та публікації роз'яснень податкового законодавства щодо вирішення певних проблем суб'єктами господарювання. Поряд з цим кваліфіковані аудитори можуть вплинути на сприйняття платниками податків необхідності повного декларування та сплати податкових зобов'язань, формування в них податкової свідомості, грамотності, культури. Також автори наголошують, що дискримінація головних функцій податкового аудитора може призвести до негативних наслідків у сфері оподаткування та тонізації економіки, що важливо контролювати державою.

Проте нині частина аудиторських фірм та незалежних аудиторів не проводить деталізований аудит податків і платежів на підприємстві [12], а здійснює лише такі дії:

- податкове консультування з питань правильності ведення бухгалтерського і податкового обліку, оптимізації оподаткування, підготовки та подання податкової

звітності, попереднього бухгалтерського аналізу господарських операцій, а також з питань оскарження рішень податкових органів;

- консалтинг з питань податкового законодавства, що виникають у процесі господарської діяльності підприємств;
- юридичні послуги з оптимізації оподаткування підприємств;
- аудит оподаткування як незалежну перевірку систем бухгалтерського і податкового обліку підприємств на предмет відповідності вимогам чинного законодавства, правильності ведення податкових реєстрів, правильності ведення податкового обліку, правильності формування бази оподаткування за кожним видом податків, обчислення та сплати податків і зборів за певний період часу, стану розрахунків з бюджетом та позабюджетними фондами, а також на предмет можливості легального зменшення бази оподаткування тощо.

Зазначимо, що запровадження концепції вдосконалення системи аудиту податків і платежів в Україні може відбуватися лише за умови виконання певного спектру умов:

- має бути чітко визначена роль недержавних аудиторів у системі податкового контролю шляхом закріплення результатів податкового аудиту на державному рівні та встановлення порядку реагування суб'єктів, що перевіряються, на результати недержавного податкового аудиту [13, с. 28];
- необхідно посилити відповідальність аудиторських організацій за недостовірні аудиторські висновки шляхом закріплення на законодавчому рівні штрафних санкцій і встановлення солідарної або субсидіарної відповідальності за результати неякісно проведеного податкового аудиту;
- забезпечити впровадження обов'язкового страхування відповідальності аудиторів [14, с. 17];
- сформувати механізм контролю якості послуг аудиторів саморегульованими професійними аудиторськими організаціями.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, будь-який метод оптимізації податкових платежів повинен мати в якості основи економічне обґрунтування та документальне оформлення. Більшість судових рішень, прийнятих на користь фіскальних органів, посиляються на відсутність економічної вигоди від здійснення тих чи інших господарських операцій, адже метою здійснення будь-якої економічної діяльності має бути прибуток, а не ухилення від сплати податків. Всі підтверджені витрати мають бути спрямовані на отримання доходу. А якщо в результаті господарської діяльності утворився збиток – це не вина платника податків, а скоріше сукупність обставин, що склалися (зміна кон'юнктура ринку, падіння цін, зміна структури попиту тощо).

Мінімізації податкових ризиків у підприємницькій діяльності сприятиме своєчасний аудит податків і платежів, який націлюватиметься на оптимізацію податкової та облікової політики підприємства з урахуванням актуальних змін законодавчого регулювання, який буде враховувати напрацювання у зарубіжній практиці, базуватиметься на сучасних інформаційних системах бухгалтерського обліку та аудиту.

Подальші дослідження з означеної проблематики доцільно зосередити на конкретизації методики управлінського обліку і оптимізації фінансово-господарської діяльності підприємств.

Список використаних джерел

1. Матвієнко Т. О. Нові підходи до обліку та контролю зобов'язань за податками і зборами в умовах реформування податкової системи України / Т. О. Матвієнко // *Економічний часопис XXI*. – 2010. – № 11–12. – С. 86–88.
2. Шот А. Проблеми та напрями вдосконалення обліку розрахунків за податком на додану вартість / А. Шот, Ю. Платонова // *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки*. – 2018. – № 2 (14). – С. 151–158.
3. Семенко Т. М. Податковий і фінансовий облік ПДВ згідно з Податковим кодексом України / Т. М. Семенко // *Облік і фінанси АПК*. – 2011. – № 2. – С. 52–57.
4. Оптимізація і мінімізація податків : за матер. компанії «Аудит. Бухгалтерія, Аутсорсинг» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.buhuslugi.com.ua/ua/informatsiya/informatsiya-dlya-yuridichnikh-osib/optimizatsiya-podatkovogo-navantazhennya-minimizatsiya-podatkov.html>.
5. Лучко М. Р. Консолідована фінансова звітність: системний підхід до побудови та розвитку: дис. на здобуття наук. ступ. д-ра екон. наук : 08.00. 09 / М. Р. Лучко. – К., 2008. – 29 с.
6. Матвієнко Т. О. Удосконалення інформаційного забезпечення податкового планування переробних підприємств / Т. О. Матвієнко // *Економіка та держава*. – 2012. – № 8. – С. 32–35.
7. Мельник В. М. Оподаткування: наукове обґрунтування та організація процесу : моногр. / В. М. Мельник. – К. : Компютерпрес, 2006. – 277 с.
8. Попова Л. В. Аудит налогообложения : учебн. пособ. / Л. В. Попова, Л. Н. Никулина. – М. : Дело и Сервис, 2009. – 192 с.
9. Костюк Б. В. Організація податкового аудиту на підприємстві / Б. В. Костюк // *Економіка і регіон*. – 2015. – № 1. – С. 124–129.
10. Кулик Р. Р. Оцінювання фінансового стану суб'єктів господарювання: доцільність залучення аудиторських фірм / Р.Р. Кулик // *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. – 2011. – Вип. 16. – С. 168–174. – («Сер. Економіка»).
11. Khadijah Isa, Jeff Pope. Corporate Tax Audits: Evidence from Malaysia / *Global Review of Accounting and Finance*. – 2011. – Vol. 2., № 1. – Pp. 42–56.
12. Шмичкова І. Ю. Концепція вдосконалення системи аудиту оподаткування прибутку в Україні / І. Ю. Шмичкова // *Ефективна економіка*. – 2015. – № 11.
13. Риженко І. Є. Податковий аудит як засіб забезпечення контрольних функцій держави у сфері оподаткування / І. Є. Риженко // *Економіка розвитку*. – 2010. – № 1 (53). – С. 26–28.
14. Лучко М. Р. Аналіз в аудиті: окремі питання застосування / М. Р. Лучко // *Економічний аналіз*. – 2017 р. – Т. 27. – № 4. – С. 11–19.

References

1. Matviienko T. O. Novi pidkhody do obliku ta kontroliu zoboviazan za podatkamy i zboramy v umovakh reformuvannia podatkovoi systemy Ukrainy [New approaches to accounting and control over tax and duty obligations in the context of reforming the tax system of Ukraine]. *Ekonomichniy chasopys XXI – Economic Annals XXI*, 2010, No. 11-12, p. 86-88 [in Ukrainian].
2. Shot A., Platonova Yu. Problemy ta napriamy vdoskonalennia obliku rozrakhunkiv za podatkom na dodanu vartist [Challenges and ways to improve accounting of VAT calculations]. *Ekonomichniy chasopys Skhidnoieuropeiskoho natsionalnoho universytetu im. Lesi Ukrainky – Economic Journal of Lesia Ukrainka Eastern European National University*, 2018, No. 2 (14), p. 151-158 [in Ukrainian].
3. Semenko T. M. Podatkovi i finansovi oblik PDV zghidno z Podatkovym kodeksom Ukrainy [Tax and financial accounting of VAT according to the Tax Code of Ukraine]. *Oblik i finansy APK – Accounting and Finance of Agro-Industrial Complex*, 2011, No. 2, p. 52-57 [in Ukrainian].
4. Optyimizatsiia i minimizatsiia podatkiv: za mater. kompanii «Audyt. Bukhhalterii, Outsorsynh» [Tax optimization and minimization: based on data from “The Audit. Accounting. Outsourcing Company”], from <http://www.buhuslugi.com.ua/ua/informatsiya/informatsiya-dlya-yuridichnikh-osib/optimizatsiya-podatkovogonavantazheniya-minimizatsiya-podatkov.html> [in Ukrainian].
5. Luchko M. R. Konsolidovana finansova zvitnist: systemnyi pidkhid do pobudovy ta rozvytku [Consolidated financial accountability: system approach to building and development]. Extended abstract of Doctor's thesis. Kyiv, 2008, 29 p. [in Ukrainian].
6. Matviienko T. O. Udoshkonalennia informatsiinoho zabezpechennia podatkovoho planuvannia pererobnykh pidpriemstv [Improvement of information provision of tax planning in processing enterprises]. *Ekonomika ta derzhava – Economy and State*, 2012, No. 8, p. 32-35 [in Ukrainian].
7. Melnyk V. M. Opodatkuvannia: naukove obgruntuvannia ta orhanizatsiia protsesu [Taxation: scientific basis and organization of process]. Kyiv: Kompiuterpres, 2006, 277 p. [in Ukrainian].
8. Popova L. V., Nikulina L. N. Audit nalogooblozheniia [Audit of taxation]. Moscow: Delo i Servis, 2009, 192 p. [in Russian].
9. Kostiuk B. V. Orhanizatsiia podatkovoho audytu na pidpriemstvi [Organisation of tax audit in enterprises]. *Ekonomika i rehion – Economy and Region*, 2015, No. 1, p. 124-129 [in Ukrainian].
10. Kulyk R. R. Otsiniuvannia finansovoho stanu subiektiv hospodariuvannia: dotsilnist zaluchennia audytorskykh firm [Estimation of financial position of business entities: the necessity of involving audit firms]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu Ostrozka akademiia – Scientific Notes of Ostroh Academy National University*, 2011, Issue 16, p. 168-174 [in Ukrainian].
11. Isa K., Pope J. Corporate Tax Audits: Evidence from Malaysia. *Global Review of Accounting and Finance*, 2011, Vol. 2, No. 1, p. 42-56 [in English].

12. Shmychkova I. Yu. Kontsepsiia vdoskonalennia systemy audytu opodatkuvannia prybutku v Ukraini [The concept of improving taxation of profits in Ukraine]. *Efektivna ekonomika – Effective Economy*, 2015, No. 11 [in Ukrainian].
13. Ryzhenko I. Ye. Podatkovyi audyt yak zasib zabezpechennia kontrolnykh funktsii derzhavy u sferi opodatkuvannia [Tax audit as a means of ensuring the state control functions in the field of taxation]. *Ekonomika rozvytku – Economics of Development*, 2010, No. 1 (53), p. 26-28 [in Ukrainian].
14. Luchko M. R. Analiz v audyti: okremi pytannia zastosuvannia [Analysis in audit: certain issues of applying]. *Ekonomichnyi analiz – Economic Analysis*, 2017, Vol. 27, No. 4, p. 11-19 [in Ukrainian].

Редакція отримала матеріал 28 грудня 2018 р.